ՏԱՍՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 513 ՉՈՐԵՔՇԱՐԹԻ — 6 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1861

Տարեկան գինն է 140 դրշ.
Վեցամսեայ ,, 75 ,,
Մէկ ծանուցման տողին 5 դուրուշ է
Ստորագրութիւնները կանխիկ են:
Ստորագրութիւններն ամեն ամսոյն 1ին եւ 15ին կ'ընդունուին:

ՄԱՍԻՍ

ԼՐԱԳԻՐ

Դուրս եղողներ լրագիրներուն համար ծախքը սաւնողին վրայ է:
Լրագրոյս վերաբերեալ նամակ կամ որ եւ իցէ գրութիւն Խմբագրին պէտք ուղղուի. եւ առանց նամակի ծախքը խրկողին վրայ է:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 6 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

Ամերիկայի Միացեալ-Նահանգաց Հիւսիսային հասարակապետութեան և Անգղիոյ կառավարութեան մէջ ծագած դժուարութեան խնդրական կերպով լուծուիլն անյուսալի կերեւի։

Անգղիոյ լրագիրներն հուր ու բոց կը թափին Ամերիկայի կառավարութեան դէմ՝ իրենց դրօշակին բրած անարգանացը համար, և շուտով ու անպատճառ հատուցում կը պահանջեն։ Անգղիոյ կառավարութիւնն ալ ազգին պատուոյն վերաբերմունքը ըլլալու հարկաւորեալ է, մանաւանդ որ այս անգամ նիւթական շահու ակնկալութիւն մը չունի Միացեալ-Նահանգաց հիւսիսային երկիրներէն։

Մինչեւ հիմա սաստիկ շատ առիթներ պատահած էին, որոց առ հասարակ համբերեր էր Անգղիա, վասն զի կը մտածէր որ Ամերիկայի հետ պատերազմ բանալու ըլլայն՝ բամպակին դուռները կը գոցուէր, որով հինգ վեց միլիոն անգղիացի առանց ապրուստի և հացի կը մնային, և հետեւաբար մեծ անկարգութիւններ և թերեւս աղետալի յեղափոխութիւններ կրնային ծագիլ Անգղիոյ մէջ։ Բայց հիմա այս երկիւղը չունենալէն զատ՝ ընդհակառակն շահաւոր ալ կրնայ ըլլալ. վասն զի բամպակը Ամերիկայի հարաւային նահանգներէն կուգայ, այն նահանգներն ալ ապստամբած են Միացեալ-Նահանգաց կառավարութենէն։ Ուստի Անգղիոյ ուրիշ բան չմնար ընելիք՝ եթէ ոչ Հիւսիսային նահանգաց նաւահանգիստները ծովէն պաշարել և հարաւայիններուն հետ դաշնակցութիւն ընել. դաշնակցութիւն մը որ բամպակի վաճառականութիւնը կը բանայ իրեն, և հարաւային նահանգաց անկախ յաղթութեան ու ինքնիշխանութեան միջոց կրնայ ըլլալ։

Գաղղիական Բաթրի լրագիրը կը հաստատէ թէ Անգղիոյ պաշտօնէից ժողովը որոշեր է որ Վաշինկթընի անգղիական դեսպան Լորտ Լայընս ծանուցագրով մը խնդրէ Միացեալ Նահանգաց նախագահէն որ անգղիական Թրէնթ շոգենաւին մէջէն բռնութեամբ առնուած անձինքը թող տայ, և եթէ մինչեւ երեք օր այս խնդիրը չկատարի, Լորտ Լայընս Վաշինկթընէն մեկնի։

Նիւ-Եօրքէն եկած վերջին լուրերուն նայելով, Միացեալ-Նահանգաց կառավարութիւնը միտք չունի Անգղիոյ կառավարութեան պահանջած հատուցումը տալու թէ և պատերազմ ծագի նէ ալ. Ամերիկայի օրէնսդէտները կ'ըսեն թէ Սան-Եասինթօ շոգենաւին վարմունքը արդար և իրաւացի էր, և մինչեւ անգամ անգղիական շոգենաւը բոլորովին գրաւելու իրաւունք կար։

Այս վէճը չափազանց ցնծութեան առիթ եղեր է Միացեալ Նահանգաց հիւսիսային ժողովրդոցը։

Լրագրոյս 511 թուովը ծանուցեր էինք թէ Իտալիոյ խորհրդարանին բացուած օրը՝ կառավարութեան պաշտօնեայները՝ Հռոմի խնդրոյն լուծումը ձեռք բերելու համար Պապական կառավարութեան հետ բրած պաշտօնական թղթակցութիւններն խորհրդարանին հաղորդեցին։ Հետեւեալ նշանաւոր նամակն ալ այն թղթակցութիւններէն մէկն է, զոր Իտալիոյ թագաւորութեան առաջին գործոց պաշտօնեայն գրած է Հռոմի Պապին։

Առ Նորին Սրբութիւն Պիոս Թ. Պապ.

Թուրինօ, օգոստ. 1 61

Ամենասուրբ Հայր.

Տասն երկու տարի անցաւ յորմէ հետէ Իտալիա ձեր բերնէն եկած հեզութեան ու ներողութեան խօսքերէն յարմեալ յոյս ունեցաւ իր բազմադարեան թշուառութեանց շարունակութիւնը դադրելու եւ իր վերածնութեան դարագլուխը բանալու։ Բայց որովհետեւ երկրաւոր իշխանութիւններ զանի այլ եւ այլ մասերու մէջ բաժնած եւ անոր վրայ պաշտպանութեան ու տիրապետութեան իրաւունք մը իրենց պահած էին, վերածնութեան գործը չէր կրնար խաղաղութեամբ յառաջ երթալ մեր երկիրներուն մէջ. ուստի պէտք եղաւ մեր մէջը բնակեալ օտար իշխանութեանց լուծէն ազատելու համար զէնքի դիմել, որպէս զի քաղաքական բարեկարգութիւնները հարկիլուին եւ մինչեւ անգամ չխափանին ու չոչնչանան սկիզբէն։

Դուք այն ժամանակը միտքերնիդ բերելով որ խաղաղութեան ու ողորմութեան Աստուծոյ երեսփոխանն էք երկրիս վրայ եւ հայր ամենայն հաւատացելոց, ձեր գործակցութիւնը զլացաք Իտալացւոց՝ իրենց անկախութեան սուրբ պատերազմին մէջ։ Բայց որովհետեւ դուք ալ Իտալիոյ իշխող թագաւորներէն մէկն էիք, ձեր այս ընթացքը դառն արտմութիւն պատճառեց Իտալացւոց։ Միտքերը գրգռեցան, եւ մեր վերածնութեան սկիզբն այնչափ երջանիկ եւ ազգաց ընդհանրոց կամքը խլեցան։ Ազգային աղետալի ձախորդութիւններն ալ գրեթէ անմիջապէս վրայ գալով գրգռեալ կիրքերը առաւել եւս բորբոքեցին, եւ ողբալի դէպքերու դժբաղդ շարունակութեան մը մէջ՝ զոր ամենքս ալ մոռնալ կուզենք, Իտալացւոց ազգին եւ Առաքելական աթոռին մէջ չարաշչուկ դժուարութիւն մը ծագեցաւ որ այս օրուան օրս սաստկացած է եւ երկուքին ալ հաւասարապէս վնաս կը պատճառէ։

Ամեն կողմէ վերջ մը պիտի ունենայ, կա՛մ կռուողներուն մէկը յաղթուելով ու մեռնելով, կա՛մ իրարու հետ հաշտուելով։ Ազգութեան իրաւունքներն անկորնչելի են. սուրբ Պետրոսի աթոռն ալ աստուածային խոստման մը զօրութեամբ՝ նոյնպէս անկորնչելի է։ Որովհետեւ երկու հակառակորդներուն մէկն ալ չկրնար պատերազմի դաշտէն անհետանալ, պէտք է որ հաշտուին, որպէս զի աշխարհս անապին եւ անլախնման վրդովմունքներու մէջ չիյնեն։ Ես իբրեւ կաթոլիկ եւ իբրեւ Իտալացի՝ պարտք սեպեցի ինծի, Ամենասուրբ Հայր, երկար եւ 'ի խոր մտածել այս դժուար խնդրոյն վրայ որ ժամանակը մեր առջեւը դրած է լուծելու։ Իբրեւ պաշտօնեայ Իտալիոյ թագաւորութեան՝ իմ պարտաւորութիւնս կը համարիմ ձեր սրբութեան ներկայացնել այն նկատումներն՝ որովք սուրբ Աթոռին եւ Իտալացւոց ազգին մէջ հաշտութիւնը ոչ միայն հնարաւոր կրնայ համարուիլ, այլ եւ խիստ օգտակար, եւ որուն հարկաւորութիւնն ալ յայտնի կը տեսնուի հիմա։ Առանց ըսելու ոչ միայն իմ ներքին զգացմանս եւ պաշտօնիս պարտաւորութեանցը կը հետեւիմ, այլ Վ. Թագաւորիս կամացը կը հնազանդիմ, որ իր նախնեաց փառաւոր եւ բարեպաշտ աւանդութեանցը հաւատարիմ կենալով կաթոլիկ եկեղեցւոյն մեծութեանը համար ալ նոյն սիրով վառեալ է։

Այս հաշտութիւնն անհնարին կրկար, եւ խորհրդոց որ Ձերդ կաթոլիկ են՝ չէին համարձակիր ոչ խնդրելու եւ ոչ իսկ յուսալու, թէ որ այս հաշտութիւնը ձեռք բերելու համար հարկ ըլլար Եկեղեցւոյ հրաժարիլ իր սկզբունքներէն՝ որ հաւատոյ առանցքներն են կամ մարդացեալ Աստուծոյ անմահ սահմանադրութիւններն են։ Մեր խնդրածը սա է թէ, Եկեղեցին որ իբրեւ թարգման եւ իբրեւ պահապան Աւետարանին՝ գերբնական օրէնսդրութեան սկզբունք մը բերաւ մարդկային ընկերութեան մէջ, եւ ընկերական յառաջադիմութեան առաջնորդ եղաւ, իր երկնային պաշտօնը շարունակէ, եւ իր գոյութեան հարկաւորութիւնը հաստատել առաւել եւս ցուցընէ՝ իր ժամանակաւ սկսած ու աղգած գործին հետ ունեցած յարաբերութիւններուն անսպառելի բեղմնաւորութեամբը։ Թէ որ յառաջադիմող մարդկութեան ամեն մէկ քայլափոխին առջեւ եկեղեցին չկարենար նոր ձեւեր բանեցնել, որոց վրայ կարող ըլլային ընկերական կենաց հետզհետէ առած վիճակներն հիմնուիլ, այն ժամանակ Եկեղեցին տիեզերական եւ մշտնջենաւոր հաստատութիւն մը եղած չէր ըլլար, այլ ժամանակաւոր եւ կարգական։ Աստուած անսկիզբն է իր էութեամբը, այսու ամենայնիւ անսահման բեղմնաւորութիւն մը ունի նոր գոյացութիւններ ստեղծելու, նոր ձեւեր հաստատելու։

Եկեղեցին մինչեւ հիմա պայծառ փորձեր տուած է այս բեղմնաւորութեանը, ընկերութեան ամեն մէկ շարժմանը մէջ իր քաղաքական աշխարհի հետ ունեցած յարաբերութեան կէտերը իմաստութեամբ ձեւափոխելով։ Անոնք որ կը կարծեն այս օրուան օրս թէ եկեղեցին անշարժ պէտք է մնայ, կը համարձակի՞ն հաստատելու թէ երբէք փոփոխութիւն բրած չէ իր արտաքին եւ արտաքին ձեւերուն մէջ. կը համարձակի՞ն ըսելու թէ եկեղեցւոյն ձեւերը Լեւոն Ժդ էն մինչեւ հիմա ինչպէս են նէ՝ Գրիգոր Էդ էն մինչեւ Լեւոն Ժդ ալ այնպէս էին, եւ Ս. Պետրոսէն մինչեւ Գրիգոր Էդ ինչպէս էին նէ՝ անկէ 'ի վեր ալ այնպէս մնացած են։ Առաջին ժամանակները մեծ տեսարան մըն էր տեսնել Եկեղեցին ստորերկրեայ անձաւներու մէջ՝ աղքատ եւ անծանօթ, յաւիտենական ճշմարտութեանց տեսութիւններու պարապեալ։ Յետոյ, երբոր հաւատացեալներն ազատութիւն գտնելով ինքզինքնին յայտնեցին եւ նոր կապեր հաստատեցին իրարու հետ, սեղանը գետնափոր յարկերուն նսեմութենէն՝ հոյակապ եկեղեցիներու վսեմ պայծառութեանը փոխադրեցաւ, կրօնի պաշտամունքն եւ պաշտօնեաներն ալ մասնակից եղան այս նոր վիճակին, եւ Եկեղեցին՝ զաղանի աղօթելու սահմանէն ելլելով՝ իր վարդապետութիւնը հրապարակաւ եւ պանծանօք տարածեց աշխարհի մէջ, որուն վրայ կախեալ իր վսեմ պաշտօնը 'ի գործ դնելու։ Մնացեալը հետեւեալ թուովս։

Երկուշաբթի օրը Լոնտրայէն հեռագրով լուր եկաւ, թէ Անգղիոյ թագուհւոյն ամուսին Ալպէրթ իշխանը չորցած գիշեր ժամը վեցուկէսին վախճաներ է կարճատեւ հիւանդութեամբ մը։

Ալպէրթ իշխանը 1819 օգոստ. 26ին ծնած էր և 1840 փետր. 10ին Անգղիոյ թագուհւոյն հետ ամուսնացած։ Ինն զաւակ եղած է այս ամուսնութենէն, չորս մանչ և հինգ աղջիկ։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Անցեալ հինգշաբթի օրը Բ. Դռնէն հետեւեալ պաշտօնական յայտարարութիւնը եկաւ մեզ հրատարակելու.

«Կայսերական կառավարութիւնը տեսնելով որ զանազան խարդաւան ու շահախնդիր մարդիկ թղթադրամին և մետաղադրամին մէջ կեցած են և էջէն օգուտ քաղելու նպատակաւ՝ թէ՛ Կ. Պօլիս և թէ՛ Գալաթիա քանի մը խաներու մէջ հաւաքուելով, և կայսերական կառավարութիւնը թղթադրամին մասին առաջուց ընդունած ու հրատարակած կարգադրութիւններն ու որոշումները փոխել կամ փափոխելու կէտին վրայ է ըսելով և կամ առ ո՛չ նման սուտօք լուրեր և կարծիքներ տարածելով՝ ամենուն միտքը կը վրդովեն և հասարակաց գործողութիւնները խանգարելու կ'ըլլան, Բ. Դուռը հրաման տուաւ այս խաներն ու ժողովատեղիները փակելու, և որոշեց որ այս կերպ սուտ լուրեր ու խօսքեր հրատարակելով հասարակաց վարկն ու հանդարտութիւնը վնասողները ձեռք բերուելով սաստկապէս պատժուին։

«Ինչպէս որ ամենուն հետզհետէ ծանուցուեցաւ, կայսերական կառավարութիւն՝ թղթադրամին վարկը ապահովցընելու համար հարկ եղած միջոցներն արդէն ձեռք առած է, և այս նպատակին համար կարգադրուած մետաղական դրամագլուխը օր օրի Պօլիս հասնելով այս կարգադրութեանց գործադրութեանը համար կազմուած յանձնաժողովին ձեռքը պահուելու վրայ են։ Նաեւ մեր բարեգութ օգոստափառ Ինքնակալին առլից բարձրագոյն հրամանացը համեմատ, կայսերական կառավարութիւնը շնորհիւ ամենուն խնամատու Վեհափառ կայսեր, այս պարագային մէջ ալ հասարակութեան օգուտը և դրամական բարելաւութիւնը ապահովցընելու համար հարկաւոր միջոցները ձեռք առնելու կ'զբաղի։

«Հետեւաբար խնդ կը տրուի որ ամեն մարդ առանց վրդովման իր գործերուն զբաղելով, արծաթադրամ և շահախնդիր անձանց հրապարակմանը ականջ չը կախէ։»

Անցեալ չորեքշաբթի օրուան դրամական առեւտրոյ չափութեան

վրայ՝ որով շատ մարդ աչով լցուած գործ, առուտուր, խանութ եւայլն ձգեր ու քանի մը օրուան հաց գնելու և տուներնին երթալու կը փութային, հայր մէկէն 'ի մէկ հաստատ մայրաքաղաքիս մէջ, և շփոթութիւնը աւելի մեծցաւ։

Բարեբաղդաբար կայսերական բարեխնամ կառավարութիւնը շուտով ամեն պէտք եղած միջոցները ձեռք առաւ հասարակաց խաղաղութիւնն ու անդորրութիւնը ապահովցընելու, և ժողովրդեան անհիմն երկիւղը փարատելու համար։

Հինգշաբթի օրը՝ հացը սովորականէն աւելի առատ էր մայրաքաղաքիս մէջ, և ժողովրդեան սիրտն ալ ապահովցած։

Բարեխնամ կառավարութիւնը առջի օրուան շփոթութեան պատճառ եղող դրամաշահի ապօրինաւոր և անհաւատ գործողութիւնները վերջացընելու համար՝ բոլոր հասարակաց խանութները գոցեց, մինչև որ անոնց համար նոր կարգադրութիւն մը ընէ։

Պալաթիոյ և Կ. Պոլսոյ մէջ դրամաշահի գործողութեանց կեդրոն եղող խաներուն գոցուելուն վրայ, անցեալ ուրբաթ օրը Պալաթիոյ վաճառականաց Պորսան ժողով մը ըրաւ փոխանակութեան գործողութեանց համար։ Դրամոց գիները՝ նախընթաց երկու աւուրց գիներուն հետ բաղդատելով՝ բաւական իջած էր այն օրը։ Անգլիոյ լիրան 245 և Օսմանեան լիրան 225 ղուրուշի տրուեցաւ։

Ըլքունի գանձն իր վճարքներուն համար լիրան 180—185 ղուրուշի տալով, նոյն օրը երիկուան դէմ Օսմանեան լիրան 222 ղուրուշի իջաւ։

Շաբաթ օրը՝ Պալաթիոյ Պորսային տուրևառութիւններուն մէջ՝

Օսմանեան լիրային գինն էր 233—232 ղուրուշ և Անգլիոյ լիրայինը 253—252 ղուրուշ։

Երկուշաբթի օրուան գինն էր Օսմանեան լիրան 227—224 և Անգլիոյ լիրան 247—244։

Երեկ, երեքշաբթի Օսմանեան լիրան մինչև 200 ղուրուշի և անգղիական լիրան 220 ղուրուշի իջաւ։

Շաբաթ օրը Խավեար խանը բացուեցաւ վաճառականաց և խանութպաններուն՝ որոնք գործ կամ առուտուր ունին յիշեալ խանին մէջ։

Կը լսենք թէ բարեխնամ կառավարութեան անօրէնութեամբը՝ դեկտ. 7 հինգշաբթի օրէն սկսեալ՝ մայրաքաղաքիս մէկ քանի կողմերը այսինքն Նուրի Օսմանիէն, Իհթիսապի մօտը, Պալաթիա և Պէշիկթաշ, ժամը չորսէն մինչև եօթը, Մէճիտիէ լիրա պիտի տրուի ուզողին՝ հարիւր վաթսուն ղուրուշին՝ թղթադրամի հետ փոխելով. բայց մէկ մարդ մը երեք լիրայէն աւելի չկրնար պիտի առնալ։ Այս կերպով փոխանակուած թղթադրամը՝ կայսերական կառավարութեան արդէն ըրած որոշմանը համեմատ՝ տարուէ տարի շրջաբերութենէ հանուելու ու ջնջուելիք հարիւր յիսուն հազար քսակի թղթադրամաց կարգը պիտի անցնի։

Կայսերական կառավարութիւնը դրամաշահի ապօրինաւոր գործողութեանց առաջքն առնելու համար, ուրիշ տէրութեանց մէջ եղածին պէս երաշխաւորեալ և պատուաւոր անձինք փոխանակութեան միջնորդ կամ գործակալ պիտի հաստատէ յատուկ կանոնադրութեամբ։

Կը լսենք նաև թէ հասարակութեան մէջ սուտ ու երկիւղալի լուրեր տարածող քանի մը անձինք բռնուեր ու տեսչութեան դուռը հարցաքննութեան մատնուեր են։ Այսուհետև ալ անդուլ հսկողութիւն պիտի ըլլայ այնպիսի անձանց վրայ, որպէս զի բանսարկուին ու խառնա[illegible] պատժուին։

Մայրաքաղաքիս մէջ սեղանաւորութեան կամ դրամափոխութեան արհեստը կանոնաւորելու համար ալ յատուկ յանձնաժողով մը հաստատուած է որ կանոնագրութիւն մը շինելու կ'զբաղի։ Շինելու կանոնագրութիւնը՝ ընդունուելէն ետև՝ օգոստափառ Ինքնակալին հաւանութեանը պիտի ներկայացուի և օտար տէրութեանց դեսպաններուն հաղորդուի։

Տալնէ—Թունէսի բռնած արժէթուղթերուն տեղ եղած Թունէսիերը—Մուսթաֆէ անուն նոր արժէթղթերը հիներուն հետ փոխանակուիլ սկսան, եղաւ [illegible] օրէն սկսեալ քոնսօլիտէի սնտուկին գրասենէն։

Պէրութէն լուր եկաւ թէ տէրութեան Թապիֆ շոգենաւը նոյեմբ. 16/28 ին Պէրութ հասնելով, Ֆուատ փաշան Մեծ եպարքոս անուանող կայսերական Խաթթը հանդիսիւ կարդացուեր է հոն։

Բարձրապատիւ Ֆուատ փաշան՝ Ասորեստանէն մեկնելէն առաջ՝ վերջին անգամ Դամասկոս գացեր է, ու շաբաթ մը հոն նստելով՝ հաստատած բարեկարգութիւններուն յարատև շարունակութեանը համար պէտք եղած անօրէնութիւնները ըրեր է։ Անկէ Պէրութ դառնալով՝ մայրաքաղաքս գալու կը պատրաստուի եղեր, և կը յուսացուի որ այսօր կամ վաղը Կ. Պոլիս կը մտնէ։

Օգոստափառ Ինքնակալը բարեհաճեցաւ առաջին կարգի Օսմանիէ պատուանշան շնորհելու բարձրապատիւ Ալի-րիզա Մուսթաֆա Նաֆիլ փաշային։

Նոյնին կայսերական վեհափառութիւնը առաջին կարգի Մէճիտիէ պատուանշան շնորհեց Բաղտատէր Հաֆըզ Շուքրի էֆէնտիին, և երկրորդ կարգի Մէճիտիէ պատուանշան շնորհեց Իւլէմաներուն դասէն Մէհէմէտ Էսատ էֆէնտիին։

Կայսերական հրամանաւ՝

Հիւսնի փաշան Տարի—Շուրայի (զինուորական պաշտօն) նախագահ անուանեցաւ։

Դատաստանական գործոց պաշտօնէի (Տաղի—Նազըրի) նախկին օգնական (Մուավին) Էթհեմ պէյը Մուսուլի կառավարիչ անուանեցաւ։

Գարահիսարի նախկին գաւառապետ Քէմալ փաշան Պէրատինի գաւառապետ անուանեցաւ փոխանակ Ալի փաշային։

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Իզմիրի Արշալոյս լրագրին մէջ հետեւեալ ցաւալի լուրը կը կարդանք.

«Տրտմալի սրտիւ կը ծանուցանենք թէ Եղեսիայի Կոստանդեան մեծարգոյ Գալուստ աղան որ անխուժելի հիւանդութեան մը վարակեալ Կոստանդնուպոլսէն Իզմիր եկած էր օդափոխութեան համար, ամսոյս 10ին, այսինքն իր հասնելէն քանի մը օր ետքը, առ Աստուած փոխեցաւ 'ի հասակի գրեթէ 60 ամաց։

«Այս ցաւալի մահը մեծ սուգի և տրտմութեան մէջ ձգեց հանգուցելոյն ազնիւ ընտանիքը, ազգականները և բազմաթիւ բարեկամները ու ծանօթները, որոնք խիստ կողբան պայծառ բարեկամութեան, գործունեայ և առաջնի անձի մը կորուստը, որ ազգային և ուրիշ պատուաւոր պաշտօններու մէջ շատ գտնուեր է։

«Որչափ ալ խռովալի ըլլայ այս կորուստեան վրայ զգացուած տրտմութիւնը, սակայն ոչ սակաւ մխիթարութիւն է մեզ ամենեցուն, տեսնելով հանգուցելոյն բարեկիրթ և բարեկիրթ զաւակները, որոց մէջ յատուկ նշանակութեան արժանի են մեծարգոյ Կոստանդ և Յակոբ էֆէնտիները, որոնք Բարձրագոյն Դրան ծառայութեան մէջ կը գտնուին և օր ըստ օրէ յառաջադիմելու վրայ են։

«Հանգուցեալ Կոստանդեան Գալուստ աղային յուղարկաւորութեան արարողութիւնը նոյն օրը երեկոյին հոգեւոր փառաւորութեամբ կատարուեցաւ։»

Սէրկէրեան մեծապատիւ Փիլիպպոս աղան՝ Ա. Փրկչի հիւանդանոցին վերջին տարիներու կարօտութիւնը խնամելով, 5000 ղուրուշի բրինձ, ձէթ և օճառ շնորհեց միջնորդութեամբ Տ. Պօղոսեան Գալուստ աղային։

Նոյն ազգային հաստատութեան կարօտեալ վիճակին օգնութիւն ըլլալու համար շնորհեցին՝

1500 ղուրուշ Իմճէեան մեծապատիւ Յօհաննէս աղան։

400 ղուրուշ Հինքեարպէյէնտեան արժանապատիւ Տ. Յօհաննէս քահանայն, միջնորդութեամբ Տ. Պօղոսեան Գալուստ աղայի։

200 ղուրուշ քանի մը բարեպաշտ անձինք Սամաթիոյ Տ. Փիլիպպոս քահանայի ձեռամբ։

1820 ղուրուշ Իւսկիւտարէն Ս. Խաչ եկեղեցւոյ Տ. Գրիգոր քահանայի ձեռամբ։

750 ղուրուշ Իւսկիւտարու Եէնի Մահալլէէն՝ ձեռամբ Տ. Թադէոս քահանայի։

360 թաշկինակ, 10 հոխայ ծխախոտ և 1 հոխայ ծխախոտ յարգի վաճառականի մը։

1000 ղուրուշ բարեպաշտ յարգի անձ մը՝ ձեռամբ Տ. Պօղոսեան Գալուստ աղայի։

1000 ղուրուշ բարեպաշտ յարգի անձ մը՝ ձեռամբ Տ. Պ. Գալուստ աղայի։

Ընդհանուր Համազգային Բարեգործական ընկերութեան Տնօրէն ժողովին տարեկան տեղեկագիրը, որ Նոյեմբեր 26ին օրը կարդացուեցաւ ընկերութեան ընդհանուր ժողովին մէջ և որուն վրայ բարեխնամաց ուշադրութիւնը կը հրաւիրենք։

«Պարոննե՛ր.

«1860 հոկտեմբերի 30է օրն էր որ Բարեգործական ընկերութիւնը օրինաւորապէս կազմուելով իր հաստատութեան քայլը դրաւ։ Անկէ 'ի վեր ըսած տարի մը է, Պարոննե՛ր, և հիմնական կանոնադրութեան 13է յօդուածը պարտաւորութիւն կը դնէ Տնօրէն ժողովին վրայ՝ այս տարեկան ընթացքին արդիւնքները հաշուել ընդհանուր ժողովին առջև։ Կանոնադրութեան այս տրամադրութիւնը զանազան օգուտներ ունի։ Նախ՝ ընկերութեան հսկողութիւնը հրաւիրելով Տնօրէն ժողովին բռնած ընթացքին վրայ՝ միշտ անսասան կը պահէ այն փոխադարձ վստահութիւնը՝ զոր Տնօրէն ժողով և ընդհանուր ժողով պէտք է ունենան իրարու վրայ և որ առաջին պայմանն է յաջողութեան։

Երկրորդ՝ ընկերութեան գործքերը 'ի լոյս ամենեցուն քարոզելով՝ անոնց անհանդուրժութիւնն ու այլոց բանսարկութիւնները զինաթափ կ'ընէ և ընկերութիւնը հասարակաց [illegible] և մանաւանդ այլ անհամբեր շահախնդրութենէ հեռու կը պահէ։

Ասոր համար ահա՛ Տնօրէն ժողովը իրեն սրբազան պարտք կը համարի՝ որ այս տարեկան տեղեկագրութեան մէջ բան մը դուրս չձգէ իր ըրածներէն, իր խորհածներէն։ Եթէ բարիք մը կայ նշանակելու՝ [illegible] և առանց [illegible] ընէ զանի, և եթէ պակասութիւն մ'ունի՝ զայն ալ չծածկէ։ Ինչպէս որ իր բոլոր ըրածները մէկ առ մէկ պիտի ընէ առանց բան մը դուրս ձգելու, անանկ ալ ուրիշին ըրածն իրեն չպիտի սեփականէ։

Ըստ հիմնական կանոնագրութեան՝ Տնօրէն ժողովին պաշտօնն է «ստակ հաւաքելու միջոցները ճոխացնել, հետզհետէ հաւաքած ստակը ընկերութեան նպատակին ծառայեցնել և վերջապէս ընկերութիւնը շուտով ու ապահով կերպով իր նպատակին հասցընելու համար ամեն հնարք 'ի գործ դնել։»

Կը տեսնէք, Պարոններ, Տնօրէն ժողովը ընկերութեան նպատակին ծառայ, այլ նոյն նպատակին հասնելու միջոցներուն գործադրութիւնը մէջ ալ է։ Իրեն իշխանութիւն տրուած է ամեն կերպ բանեցնելու ստակ հաւաքելու համար. իրեն իշխանութիւն տրուած է ընկերութեան նպատակը ուզած ժամանակին և ուր որ ուզէ ու ինչ կերպով որ ուզէ այն կերպով գործադրելու. բայց ինչ ալ ընէ՝ մէկ հատիկ նպատակի մը պէտք է ծառայէ։ Չկրնար փոխել, չկրնար շեղել այս նպատակը. չկրնար ուսումնական դպրոցի մը, հիւանդանոցի մը, կամ ուրիշ ազգային որ և է ձեռնարկութեան նուիրել ինչ որ սահմանուած է մի միայն «Ազգին որբ, անտէր և չքաւոր տղաքը երկրագործութեան եւ արուեստից դաստիարակելու համար։»

Անոնք ըսել պէտք էր, Պարոններ, վասն զի զարմանալի ժամանակներու մէջ կապրինք կոր։ Այսպէս զի հոգեմնակցութեան ոգին և յիմարուած մոլեգին նախանձը մինչև մարդկային կեանք անհարկելի կարծուած սրբութիւնը երան և սուրբ և անմեղ և ազգային բան մը չմնաց ուր իրենց հեռքը տարած չձգէր . . . . Ուր որ լուսոյ նշոյլ մը տեսան՝ հոն սև բիծ մը դրին, և ուր որ չտեսան նախապաշարմունք՝ հոն հերետիկոսութիւն մը կայ ըսին։ — Մեր նպատակը սուրբ է, Պարոններ, և ամէն աւելի ինչ սուրբ բան կրնայ ըլլալ որ աղքատին հաց ճարելու և անկելոյն ձեռք կարկառելու պաշտօնն ունի։ Ընդ երկբայաշունչ կեղծեր ու հոգեմակցութեանց ու փցուն շահադիտութիւններ ինչ վերաբերութիւն ունին իրեն հետ։ Բայց երբ զրպարտութեան թևերուն վրայ անհուն տարածութիւնը թռչելով մինչև իրեն կը հասնի իրենց չարաբաստիկ ներգործութիւնը, մեր պարտքն է բողոքել այդ զրպարտութեան դէմ։

Անցնինք հիմա մեր խօսքին կարգին։ Տնօրէն ժողովին պաշտօնին սահմանէն կը հետևի, որ ամենէն առաջ Տնօրէն ժողովին ընտրելը պիտի ըլլայ ունիլ և քննել այն ամեն միջոցները որ ընկերութիւնն իր նպատակին շուտով ու ապահով կերպով կրնան հասցնել և անոնց մէջէն ընտրել զայն որ յարմարագոյնն ըլլայ։ Այս ընտրութիւնն ընելէն ետքը կրնար հասկընալ Տնօրէն ժողովը թէ որքան ստակի և որքան աշխատութեան պէտք ունի, և հետևաբար ըստ այնմ ճոխացընել ստակ հաւաքելու միջոցները և հետզհետէ հաւաքած ստակը ընկերութեան նպատակին ծառայեցնել։ Այս բնական կարգին հետևելով Տնօրէն ժողովը ամեն բանէ առաջ զբաղեցաւ հիմնագիծ մը պատրաստելու, որոյ մէջ երեք միջոց ընդունեցաւ ընկերութիւնն իր նպատակին հասցընելու համար։ Առաջին և գլխաւոր միջոցն էր ազգային ագարակ մ'ստանալ ու այն ագարակին մէջ հողագործական դպրոց մը հաստատել ուր երկրագործութեան հետ [illegible] ամենահարկաւոր գտնուած ու գլխաւորապէս հողագործութեան վերաբերեալ արուեստներու ուսումն ալ, որչափ որ ընկերութեան դրամական վիճակը ներէ։ Նաև ագարակ մը ստանալու և սանկ դպրոց մը հաստատելու համար և անոր [illegible] պատրաստութիւնն ու բարգաւաճութիւնը ապահովցընելու համար, Տնօրէն ժողովը հաշուի բրաւ և գտաւ որ, նախ 150 և [illegible] 200 հազար ղուրուշի դրամագլուխի մը պէտք է հիմնարկութեան ծախուց համար. 2է 60000 ղուրուշ տա-

ընկան ծախուց համար․ 3ը մէկ տարուան ծախքը պատրաստ՝ դպրոցը բանալու համար․

Ըսել կ'ըլլայ որ Տնօրէն Ժողովը այս գլխաւոր միջոցին գործադրութիւնը այն օրը պիտի կրնայ ընել, երբ էն քիչը 200000 ղուրուշ կամ 2000 լիրա պատրաստ ունենայ․

Այս երկու հազար լիրան բաժանորդագրութենէն միայն սպասել՝ հաւանաբար մէկ քանի տարի ետ ձգել էր ձեռնարկութեան սկզբնաւորութիւնը․ Տնօրէն Ժողովը մինչ հաւանականութեան վրայ հաշիւ ընելով մէկ տարուան մէջ բաժանորդագրութենէ 600 լիրա հաւաքել կը կարծէր, որ դպրոցին մէկ տարուան ծախքին համար կանխիկ պէտք եղած գումարն էր, Ուստի պէտք էր ուրիշ միջոց մը գտնել մնացած 1400 լիրան ալ ճարելու համար, որ մէկ ամբողջէն կարենայ դպրոցը բանալ․ Եւ մէյմը որ դպրոցը բացուէր ու անկէ ետև ընկերութիւնը տարուէ տարի 600 լիրա տալը շարունակէր, 3 տարւոյն ավարտը այն աստիճանի բարգաւաճութեան կը հասնէր որ ալ անկէ ետև ձեռնարկութեան ընդհանուր մատակարարութեանը համար դրամէն մէկ սարկի պէտք չմնալով և ընկերութիւնն ալ մէկ սուակ մը չվհատելով ապագային եկամուտովը դպրոցին բոլոր ծախքը կըրնար հոգացուիլ և սով ընկերութիւնը ցրուէր նէ ալ հաստատութիւնը կանգուն կը մնար․

Այս ամէն պարագաները հիմնագիծի մը մէջ ամփոփած՝ Տնօրէն Ժողովը ընդհանուր Ժողովին ներկայացուց և ընդհանուր Ժողովին կարծիքն առնելով որոշեցաւ որ հիմնարկութեան ծախուցը համար, այսինքն 1400 լիրային համար, մասնաւոր սորագրութիւն մը բացուի ընկերութեան անդամոց մէջ

Հիմնագիծին մէջ նշանակուած ընկերութեան նպատակին ծառայող միւս երկու միջոցներն էին․ Ա՝ մայր քաղաքիս Հայոց դպրատուններուն մէջ ընտրել ուշիմ և աշխատասէր որբ ու անտէր տղաք ու զանոնք եւրոպայի կամ ընկեր ճարտար արուեստաւորաց քով դնելով կրթել զանազան օգտակար արուեստներու մէջ․ և Բ՝ հողագործութեան ու արուեստներու վերաբերեալ գործնական գիրքեր հեղինակել կամ թարգմանել համառօտ և պարզ ոճով և գին սարանել ազգին չքաւոր ու արուեստաւոր մասին մէջ․ Այս երկու երկրորդական միջոցներուն գործադրութիւնը մասնաւոր յանձնաժողովի մը պիտի յանձնէր Տնօրէն Ժողովը․

Մինչև հոս բամձներէս հասկցուեցաւ որ հիմնագիծը շինուելէն ետև Տնօրէն Ժողովին պարտաւորութիւնները կ'ըլլային․ Ա՝ բաժանորդագրութիւնը տարածել թէ Պօլի մէջ և թէ գաւառներու մէջ․ Բ՝ հիմնարկութեան ծախուց համար մասնաւոր նուէրներու սորագրութիւնը բանալ Ազգին մէջ և արդիւնաւոր ընելու աշխատիլ․ Գ՝ վերոյիշեալ երկու միջոցներուն հսկելու նշանակուած յանձնաժողովը կազմել․

Պարոններ, սկիզբէն բան մ'եղի թէ բան մը չկրնար պահել այս համարատուութեանս մէջ և անկեղծութեամբ ու անաչառութեամբ պիտի խոստովանիմ ինչ որ ձեզի գոհութիւն կը պատճառէ և ինչ որ կրնայ տխրեցնել․ Խօսքս կը բանամ․

Բաժանորդագրութենէն մինչև այսօր 241 լիրա ժողված է․ Այս 241 լիրային մէջէն ամէնը 2720 ղուրուշ ծախք եղած է, որ է յայտարարութեան, ընկալագրի և սորագրութեան ծախքերը և մէկ քանի անգամ քաղէնօյի օրական վարձք․ Հիմնարկութեան ծախուց համար սորագրութիւնը դեռ բացուած չէ ու միայն տարաշխարհիկ առնուական Տիկին մը 16 լիրայի ինքնաջօժար նուէրը նշանակուած է Տնօրէն Ժողովին տումարին այս գլխին մէջ․ Յանձնաժողովը չէ հաստատուած․

Այս բանիս ո՞վ է արդեօք պատճառը․ — Առաջին հայեցուածով անանկ կը թուի թէ Տնօրէն Ժողովը և ընկերութիւնը միահամուռ մեղաւոր են․ Տնօրէն Ժողովը թուլցեր, հեղգացեր, ու իր պարտաւորութիւնները բաւական թողի րրեր է․ ընկերները ընդհանրապէս համառամբը չեն ունեցեր այս գործին վրայ․ անանք բանկրողները մէկ մէկ լիրա տալու կ'սամայ թէ ակամայ յանձնառու եղեր, եռքերը մինակ մնացեր իրենք ալ ցրուեր են և վերջապէս այս գործն ալ ուրիշ շատ մը ազգային գործոց պէս անտարբերութեան թուլացուցիչ բաղուկներուն մէջ յուշիկ յուշիկ փճանալու վրայ է․

Պարոններ, առանց կարծիք մ'ընելու, անիրաւութիւն է մեր աշխատակից ընկերներուն դէմ, անիրաւութիւն է Տնօրէն Ժողովին անդամոց դէմ, անիրաւութիւն է այս ժամանակիս հոգւոյն դէմ․ Գիտէ՞ք Պարոններ, որ անոնք որ էն առաջ եկան այս ընկերութեան անդամ գրուեցան՝ բանի՛ տենչ զգացումներով և ինչ յոյսերով լցուած էին, երբ իրենց քրտինքէն մասն հանելով ու իրենց ապրուստէն կտրելով բերին լիրան մը ձգեցին այս մեր գանձանակը․ ա՜հ, ան մէկ լիրան աւելի փառաւոր նուէր մըն է Բարեգործական ընկերութեան, քան բոլոր ընկերութեան ընելիք նուէրն առ Ազգն․ զի սիրտն է որ կուտայ զանի և ոչ քսակը․ Այն լիրան տուողը, տարահօղ եղէք, ամենայն լիրան պիտի տայ և հարկ ըլլայ նէ՝ գոհ մը աւելի ընելով երկու կամ աւելի լիրա պիտի տայ, մինչև որ բաւական թիւը լցուի․ Բարեգործական ընկերութեան դրամագլուխը իր սնտուկին մէջ պահուած 241 լիրան չէ, Պարոններ, և ոչ 100 հազար լիրա, եթէ կարելի ըլլար ժողվել․ այդ դրամագլուխը՝ ուր ցեղը չկրցեննար և ուրիշ չսպառիննել․ Ազգին յառաջադէմ մասին առատաբարոյթիւնն է․ — հանք մը որ երբեք չսպառիր․

Ընդա՛ն այն ժամանակները, Պարոններ, ուր դիւրին էր Հայոց ազգին անհատական ինաստութեանը վրայ խօսիլ․

Այժմ իր չարախօսներն իր հաստատամտութիւնը կը գովեն․

Իսկ Տնօրէն Ժողովին անձնանուիրութեանը վրայ ամէն կասկած փարատելու համար, հերիք չէ՞ արդեօք որ իր անդամները տակաւին այս նստարանին վրայ կը բազմին ընդհանուր Ժողովոյ մէջ․

Պարոններ, ձեզ բերուած արդիւնքը եթէ անանկ արդիւնք մը կերևայ ձեզի, ձեր մեծամեծ ակնկալութեանց հետ համեմատելով, ասոր պատճառը այն է որ աշխարհի մէջ բարի ձեռնարկութեանց կարծես թէ ճակատագիրն է եղած, թերևս անոր համար որ արդիւնքն աւելի փառաւոր ըլլայ, որ սկզբնաւորութեան մէջ դժուարութեանց արգելքներու հանդիպին․ Խոհեմութիւնը այն չէ որ միշտ առաջ քալենք, այլ այն որ առաջխաղաց քալենք․ Պարոններ, էն փառաւոր նաւավարը երբ ծովին վրայ իր ուղևորութեանը մէջ փոթորիկի հանդիպի, երկու օր ետ կը ձգէ իր ճամբորդութիւնը ու նաւահանգիստ մը կը մանէ մինչև որ ալեաց խաղաղութիւնն անցնի․

Առանց ըսելու Տնօրէն Ժողովին ալ․ Ընկերութիւնը ազգային միութեան և ընդհանուր խաղաղութեան ժամանակի մը մէջ էր հաստատուած, անանկ ժամանակի մը մէջ ուր ընդհանուր Ազգին բարգաւաճութեանը համար ընդհանուր գործակցութեան նշաններ սկսած էին անսանուիլ, ուր նաև անոնք որ երկամին թըշնամի երևցած էին կրթութեան և ուսմանց ծաւալմանը, իրենք զ'ու ևս կը կանգնէին անանկ ձեռնարկութեանց որոնց նըպատակն էր ազգային կրթութիւնը․ Նոյն իսկ բարձրաստիճան եկեղեցականաց բերնէն լսեցան անանկ խօսքեր որ Բարեգործական ընկերութեան սկզբանը կը պատուէին և այս ամէնով անձանց և բերնոց մէջ տեսակ մը համերաշխութիւն բոլորած կը համարուէր, համերաշխութիւն՝ որմէ այս ընկերութիւնն օգտուած միայն կրնար քաղել․ Այն միջոցին աւաղ մը անցաւ Ազգին հորիզոնին վրայէն․․․․ Մնացածը գիտէք ամէնքնիդ ալ․ Փոթորիկին առջև վայրկեան մը կանգ առաւ ընկերութիւնն ու տեսաւ որ ընդհանուր ազգային ձեռնարկութեանց վրայ կըրպատող ու թողուց որ անցնի փոթորիկը և արդ նորէն իր ճամբան կը շարունակէ․

Պարոններ, եթէ այս դադարման ժամանակը ցաւալի է ձեզի, գէթ սա բանը պէտք է մեզ մխիթարէ որ այս ժամանակին մէջ անկնունեցի կերպով Բարեգործական ընկերութեան մէկ նշանաւոր արդիւնքն ալ երևան եկաւ․ Երբ Լուսաւորչական հասարակութիւնը երկուքի բաժնուած էր, զարմանալի հակասութեամբ մ' անգին բոլոր Ազգը միացած գտնուեցաւ, և մէկ մասին ընտանեկան վէճերուն ոչ թէ միայն գոհ կամ անտարբեր աչքով չնայեցան միւս մասերը, այլ նաև սրտաթունդ ուշադիր եղան, որպէս թէ իրենց մէջ և թէ իրենց համար ըլլային այն վէճերը․ Ալ ասկէ ետև ամենայն ինչ հասարակաց է, և ինչ բան որ կրօնական չէ, անի ոչ Հայ Կաթոլիկին միայն յատուկ է ոչ Լուսաւորչականին, այլ բոլոր Ազգին․ Մեզի համար ասկէ աւելի մխիթարական, ասկէ աւելի գոհացուցիչ բան չկրնար ըլլալ․

Եւ այս բանս, Պարոններ, պէտք է որ մեզի յոյս տայ, մեզի սիրտ տայ․ Այսօր գի մեր գործողութեան շրջանակը կը ընդարձակէ․ Այսօր գի մինչև ուր որ այս միութեան գաղափարը իր տիրապետութիւնը տարածէ, մինչև հոն պիտի տարածուի նաև մեր բաժանորդագրութեան սահմանը․ ուր որ այս գաղափարը թափանցէ, հո՛ն գանձանակ մը պիտի գտնէ Բարեգործական ընկերութեան համար․ Օրին մէկն ալ հեղեղի պէս պիտի վազեն մեր կեդրոնական սնտուկին մէջ լեռներէն՝ իբրև հարկ ընդհանուր Հայոց ողորմածութեան և ազգասիրութեան․ Այդէն իսկ բարձրիս նշաններն երևան եկան ակսան․ հեռաւոր գաւառներ Ռուսիայէն մինչև Հնդկաստան ինքնաջօժար փափաք յայտնեցին որ իրենց մէջ ալ հաստատուի Բարեգործական ընկերութեան գործակալութիւններ․ Տեղ տեղ արդէն հաստատուեցան, զոր օրինակ Իզմիր՝ ուր մեր աշխատակից ազգայինք մինչև առաջին եղած են Պօլսոյ հետ համաքայլ ընթանալու ամէն Ազգային գործոց մէջ․ Ասոնց ուր 30 բաժին արդէն խոստացած են և ընկալագիրներուն կ'սպասեն փճարելու համար․ Մարաշ՝ որ մեծ յոյս կուտայ Ասիային հետ յանձնութեանց մէջերը․ Միանգամայն 8 նոր գործակալութիւն Տնօրէն Ժողովին գիրքերուն մէջ նշանակուած են արդէն․ Եւրոպանմէկ ի գործակալին հաւանութիւնն առնուած է․ Նամակներն ու ընկալագիրները պատրաստ են և մէկ քանի օրէն պիտի ուղարկուին․ Քիչ առենէն կը յուսանք որ Ասիոյ բոլոր հայաբնակ գաւառներուն մէջ գործակալութիւններ ունենանք․

Այս գործակալութեանց արդիւնքը ո՛ր տեղ քիչ ո՛ր տեղ շատ՝ իսկ ամէնը մէկ տեղ առնելով միշտ մեծ կրնայ ըլլալ․ Իսկ չափը՝ Պօլիս պիտի տայ․ Մեր եռանդը որչափ աւելի ըլլայ, այնչափ աւելի կ'ըլլայ արձագանգը դըրսի երկիրներուն մէջ․ Մեր բռած ճամբերուն վրայ չափելով համարում ու վստահութիւն պիտի առնեն գըրսեցիք այս գործին վրայ․ Պօլիսը պատասխանատու է բոլոր Ազգին առջև․

Մասնաւորապէս հիմնարկութեան ծախուցը համար յոյս ունինք որ մեր հեռաւոր հայրենասէր ազգայիններէն գոհացուցիչ նուէրներ պիտի ընդունինք․ Բայց որպէս զի ասանկ առաջարկութիւն մ'ընելու կարող ըլլանք և որպէս զի այս նուէրները մեր ակնկալութեանը պատասխանեն, պէտք է որ նախ և առաջ մենք սկսինք․ Ասոր համար Տնօրէն Ժողովը այսօրուընէ սորագրութիւն մը կը բանայ․

Դուք, Պարոններ, գլխաւոր ներցուկներն էք այս ձեռնարկութեան, դուք՝ որ այնքան եռանդով ողջունեցիք իր հաստատութիւնը, դուք՝ որ այնքան սիրով ու յօժարութեամբ եկաք զօրացընել զանի, դուք՝ որ Ազգին ողջամիտ միանգամայն և անձնուէր մասը կը կազմէք․ Առանց ձեզի, առանց այն երիտասարդութեան որ ազգին ծաղիկն է և բոլոր յոյսը, բան մը ընել կարելի չէ․ Ձեզմով ամէն բան կարելի է․ Ձեզի կը դիմէ Տնօրէն Ժողովն ալ և ձենէ կ'սպասէ որ ոչ միայն դուք մասնակից ըլլաք այս նուիրատուութեան, այլ և ամէն մէկերնիդ աշխատիք՝ ձեր ծանօթներովը ձեր բարեկամներովը սուրագրել բացուած սորագրութեան ցանկը․

Եւ թող չըսեն թէ ժամանակիս նեղութիւնը արգելք կ'ըլլայ․ զի ճշմարիտ սէրը ամէն բանի կը յաղթէ․ այս սէրը ահա և այն ճշմարիտ զգացումը որուն որ մարդս ճշմարտապէս ազգասէր կ'ըլլայ, ահա այն սէրը պէտք է բորբոքել ամէնուն սրտին մէջ, ահա այն ճշմարիտ զգացումը պէտք է թափանցել ընկերութեան ամէն խորշերուն մէջ․ Պարոններ, դեռ երէկ մասնաւոր թաղի մը մէջ դպրոց հաստատելու համար երկու շաբթուան մէջ 150 000 ղուրուշ ժողվուեցաւ միայն Պօլսի Լուսաւորչական հայերէն․ և այս ընդհանուր ձեռնարկութեան համար՝ բոլոր աշխարհի ու ամէն կրօնքի հայերէն 150 000 ղուրուշ չպիտի՞ ժողվուի․․․․ Այն ատեն ահա կը մխիթարենք անոնք որ սկսած էին Ազգին շարժումները հիմնական յառաջդիմութեան նշան համարիլ և կը կարծէին թէ ազգասիրութիւնն է մի միայն իրենց շարժառիթ․ Այն ատեն ահա մեր զգացումներուն վրայ իրաւացի կասկածներ երևան կ'ելլեն, և մեր մասնաւորական վէճերին վրայ՝ որով այնքան կը պարծինք՝ տարբեր գաղափար կ'ունենան անոնք որ մինչև դրական իր մը չը տեսնեն հաւատ չեն ընծայեր․․․․․․․

Տնօրէն Ժողովը ինք 8000 ղուրուշ կը գրուի այս սորագրութեան համար․

Երբ այս սորագրութիւնը յաջողի, մեր առաջին և գլխաւոր միջոցն ալ պէտք է յաջողած համարիլ․ Վասն զի երբ հիմնարկութեան ծախուց դրամագլուխը պատրաստ ըլլայ, կը մնայ անդին 600 լիրա տարեկան ծախքը որուն արդէն գրեթէ կէսը պատրաստ է, կէսն ալ քիչ մը ջանքով մէկ ամսի մէջ կրնայ ժողվուիլ նոյն իսկ արդէն բաժանորդ գրուածներէն․

Կը մնայ միւս երկու միջոցները․ Ասոնց համար մեծ դժուարիկութիւն չկայ․ Միայն անանկ մարդիկ պէտք է գտնել որ կարօտեալն ու աղքատին վրայ հոգ տանին և իրենց պարապ համարին անոնց համար աշխատիլ․ Ասանկ ողորմած մարդիկ պակաս չեն Ազգին մէջ․ և Տնօրէն Ժողովը քիչ օրէն անոնց հետ խորհրդակցելով յոյս ունի որ օրինաւոր յանձնաժողով մը կազմէ․

Հոս կ'լմննայ, Պարոններ, մեր տարեկան ընթացքին վրայ Տնօրէն Ժողովին տեսութիւնը․ Տնօրէն Ժողովը իբրև իր խղճմտանքին առջև խօսեցաւ ձեզի հետ և կը յուսայ որ իր անկեղծութիւնը թէ՛ հոս և թէ՛ դուրսը բաւական վստահութիւն պիտի կարող ըլլայ ազդել․

Իսկ անոնք որ խօսքով չեն համոզուիր, կը մնայ իրենց սպասել որ գործքերը սկսին խօսիլ․»

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

Առաջիկայ դեկտեմբերի 31ն կիրակի օրը՝ այսինքն կաղանդէն օր մ'առաջ՝ Բարեգործական ընդհանուր ժողով պիտի գումարուի 'ի Բերա Համազգեաց ընկերութեան խորհրդարանը, Լալէ փողոց, թիւ 12․ Այս գումարումը ընդհանուր ժողովով որոշուած ըլլալով և ընկերութեան գործոցը համար խիստ կարևոր․

Ցնորէն ժողովը կ'սպասէ որ ամէն բնիկը նոյն օրը ժամը եօթնին անվրէպ գտնուելու բարեհաճին ։

Սամաթիոյէն հետեւեալ նամակը գրուած է լրագրոյս մէջ հրատարակելու խնդրանօք ։

Մեծարգոյ խմբագիր Մասիս պատուական լրագրոյ ·

Սամաթիոյ ուսումնասէր հասարակութեան անցեալ շաբթուընէ 'ի վեր զգացած ուրախութեան թարգման կենալ ուզելով կը փութամ հաղորդել ձեր յարգութեան հետեւեալ յօդուածը, որու լրագրոյդ էջերէն մէկը շնորհել բարեհաճելով ամբողջ Սամաթիան պարտական ու շնորհակալ կացընէք ձեր ազգասիրական յօժար ծառայութեանը ։

Ժամանակէ մը 'ի վեր Թաղիս Ս · Գէորգ եկեղեցւոյն քարոզիչ առաջնորդէ մը զուրկ մնացած ըլլալով եկեղեցական ներքին բարեկարգութեանց կատարեալ հոգ տանող մէկը կը պակսէր · թէ եւ նոյն միջոցին զգալի պակասութիւն մը տեղի չունեցաւ ալ նէ, Թաղիս թէ սրբակրօն քահանայից դասը, թէ Թաղական խորհրդոյ մեծարգոյ անդամները եւ թէ բոլոր բարեպաշտ ժողովուրդը արժանաւոր արթուն հովուի մը կարեւորութիւնը կզգային ։ Անցեալ երեքշաբթի առաւօտ կարծես հասարակութեան մեծին ու փոքուն դէմքերը մէկէն զուարթացան, երբ նախկին Պատրիարք Գեր · Սրբազան Գէորգ Հօր ձեռնասուն աշակերտներէն Զաքեան(?) շնորհափայլ Բարթուղիմէոս վարդապետ եկեղեցւոյն բեմին վրայ ազդու առնախօսութեամբ մը զիրենք ողջունեց, միանգամայն իմացընելով ասոնց՝ զիրենք հովուելու նուիրական պաշտօնն իրեն յանձնուած ըլլալը յատուկ խնդրանօք Թաղական խորհրդոյ եւ շնորհիւ վսեմաշուք Գէորգ Պէյի Երամեան ։ Անպատմելի եղաւ ծաշեկութ(?) գոհունակութեան զգացմունքը, երբ ալ գտաւ Պէյին վարժարանաց բարեկարգութեանը համար բրած մասնաւոր յանձնարարութիւնը լսեց ։ Ցիրաւի մեծ են վսեմաշուք Պէյին ազգասիրական Թաղիս վրայ ունեցած թէ նիւթապէս եւ թէ բարոյապէս երախտիքը · բայց այս ազդու յանձնարարութիւնը զիրենք յաւիտեան երախտապարտ կարգեց, զոր եւ շնորհափայլ քարոզիչն ալ անվրէպ գործադրել ուխտեց՝ իբրեւ նուիրական պարտաւորութիւն իւր պաշտօնին, եւ 'ի փոխարինութիւն Թաղիս ժամանակաւ իրեն բրած ուսումնական եւ բարոյական հայրագութ խնամոցը ։ Իւր այս խոստումը անմիջապէս արդիւնքով ցոյց տուաւ հետեւեալ օրը հոգաբարձութեան մեծարգոյ անդամոց ընկերակցութեամբը վարժարանաց յայց ընելով ուր ամեն դասատան աշակերտներուն անձամբ քննեց ու քաջալերեց ազդու յորդորներով · Վարժարանաց նիւթական վիճակը կանոնաւորելու նպատակաւ քահանայից դասն 'ի մասնաւոր հրաւիրեց, եւ ինչպէս որ իր առաջին քարոզին մէջ ալ յիշած էր, դարձեալ նոյնը կրկնելով հոն թէ ազգերնուս կանգնման ու կործանման բաղդը գլխաւորապէս ձեր ձեռք(?) ...որ կը սահմանէ, ուստի վարժարանացս յառաջդիմութեան յոյսը ձեր եւ մեր աշխատութեանց գործակցութիւն չը խնայելուն վրայ հիմնուած է ։ Ըլլալու աշխատութեանց առաջին խոյրները ցուցնելու առաջարկութիւն մը բրաւ, որ էր Թաղիս մէջ կազմուած Սահակեան ընկերութեան բաժանորդ գրուիլը, որուն ամսական մէկ բաժինը քառասուն փարայ է ։ Կը յուսանք որ շնորհափայլ հօր այս առաջարկութիւնը քիչ ժամանակէն կարդիւնաւորի ։

Ս · Սահակեան Սանուց ընկերութիւնը տեսնելով որ Սամաթիա իր Սահակեան վարժարանին արդեամբը ազգային գրեթէ ամէն տեսակ յառաջադիմութեան օգնող համակրանքի բարեբաղդութիւնն ունեցեր է, յիշելով իր բարձրապատիւ եկեղեցականներն դասակրօնական մասին իր քարոզիչը · աշակերտաց դաստիարակութեան մասին իր կառավարիչը, ուսմանց համար իր դասատուները, ու վարժարանաց տեսչութեան համար իր հոգաբարձուները, որոնց ամենքն ալ նոյն վարժարանին մէջ հրահանգուած են, կրօնական երախտագիտութենէ շարժեալ իր բարերարաց արտաչատութեան ու անոնց ննջեցելոց յիշատակութեանը համար հանգիստ Ս · Պատարագ եւ պաշտօն մատուցանել տալու փափաքեցաւ, եւ իրեն այս կամքը շնորհափայլ հօր հաղորդելով խիստ խիստ գոհ եղաւ՝ երբ նա ալ Ս · Պատարագն անձամբ մատուցանելու սուրբ բաղձանքն յայտնեց ։

Մեծ եղաւ Ջերմեռանդ ժողովրդոյ յափշտակութիւնը, երբ երկատարդ ճարտարախօս քարոզիչը կրօնական պարտաւորութիւններուն յիշեցընելէն ետքը, անոնց ուշադրութիւնը Հայաստանի թշուառ կացութեանը հրաւիրեց, եւ անոր ապագայ բարելաւութեանը հիմ դրաւ միութիւնն ու ուսումնքը ։ Եկեղեցական ժամերգութեան աւարտումէն անմիջապէս ետքը՝ վարժարանիս աշակերտները փափաքելով որ դպրոցական հանդիսիւ իրեն զալուստը շնորհաւորեն, ուսուման սրահը ազգային երգերով ընդունեցին զինքը · յորմէ շնորհափայլ հայրն ալ շարժեալ՝ համառօտ բայց սրտառուչ տեսնախօսութեամբ մը յորդորեց զանոնք իրենց ուսումնասիրութեամբը ազգին օգտակար ու պիտանի անդամներ ըլլալու ամէն անձնանուիրութիւն 'ի գործ դնել, խոստանալով անոնց միանգամայն իր առ այն պարտաւորութեանց կատարման կարելի ջանքերը ։

Նորին սրբութեան հայրական յորդորանաց ճառէն անմիջապէս ետքը, Նազարեան Պ · Թորոսը 'ի դիմաց հանուրց աշակերտաց շնորհափայլ հօր ամենի բաղձանքը անվրէպ պատասխանելու յօժարամտութեանը համար զգացած ուրախութեանը զեղչ եկեղեցիկ առանախօսութեամբ թարգման կենալով վերջ տուաւ հանդիսին ։

1864 նոյեմբ · 26 * * *

Սամաթիա ։

Պալատու Ս · Հրեշտակապետ եկեղեցւոյ Թաղին մէջ նոր կառուցանելիք մանչ եւ աղջիկ տղայոց դպրատան շինութեանը համար բարեսէր ազգայիններէ շնորհուած նպաստին ցուցակը։

(Շարունակութիւն*)

Ղուրուշ
119870 Նախընթաց թուոյն գումարը ·
410 Խշեփեան Կարապետ աղա ·
150 Քարամանեան Յովսէփ աղա ·
500 Մուրատեան Մ · Հաննազար աղա ·
100 Չիզմէճեան Երիստակէս աղա ·
250 Խաչատուրեան Յակոբ աղա ·
150 Պէտրոսեան Սարգիս աղա ·
100 Քոմուրճեան Սարգիս աղա ·
100 Ենիկեանցի Մկրտիչեան Սարգիս աղա ·
50 Համբարձումեան Սարգիս աղա ·
450 Պասմաճեան Երուանդ եւ Նշան աղայք ·
250 Մ · Կիլիկեան Տիգրան աղա ·
200 Ժամկոչեան Պօղոս աղա ·
50 Թաշճեան Կարապետ աղա ·
50 Մանուկեան Յովհաննէս աղա ·
50 Շոլաճեան Ենիկեանցի Կարապետ աղա ·
50 Զաքարեան Մինաս աղա ·

* Տես թիւ 540 ։

500 Թիւլպէնտճի Սասպա աղա ·
100 Ոսկերիչ Կարապետ եւ Նշան աղայք ·
200 Սասպոեան Մելքօ աղա ·
100 Խոտնէլեան Մ · Կարապետ աղա · Խաղող
100 Քօլանճեան Քերովբէ աղա » ·
100 Սարգիսեան Կարապետ աղա » ·
200 Խնկըզեան Մ · Կարապետ աղա » ·

124080

Մնացեալը հետեւեալ թիւով ։

ԾԱՆՈՒՑՄՈՒՆՔ

Անեսու Լէօբոլտօ Մոթթէ ձարտար Մոտիսթան՝ որ Պէյօղլու Թէքքէին դէմ 244 թիւ խանութը կը նստի, կը ծանուցանէ հասարակութեան թէ այս օրերս Գումգաբուի Հայոց մայր եկեղեցւոյն դիմացի Մոտիսթայի խանութն ալ ինք բացած ըլլալով, կանանց վերաբերեալ ամէն կերպ հագուստներ, զոր օրինակ Ֆիստան, Սաքօ, Մանթօ, Քօլսէ եւ այլն, Փարիզի վերջին մոտաներուն համաձայն եւ արժան գնով կը շինէ ուզողներուն ։

Աս լրագիրը շաբաթը անգամ մը կելլէ չորեքշաբթի օրերը։ Ով որ կուզէ կրնայ ստորագրուիլ, Կ. Պոլիս՝ Չինիլի խանը լրագրոյս գրասենեակը։ Իսկ դուրսերը հոգաբարձուները են՝

ԻԶՄԻՐ. Յովհաննէս աղա Մազմանեան:
ԵԳԻՊՏՈՍ. Շաւարշ աղա Այփիարեան։
ԱԴՐԻԱՆՈՒՊՈԼԻՍ. Մահտեսի Սուքիաս աղա Գալուստեան:
ՏՐԱՊԻԶՈՆ. Պ. Խաչատուր Էյմասեան:
ԹՈԽԱԹ. Մահտեսի Յակոբ աղա Աղյադանեան:
ԿԱՐԻՆ. Կարապետ պատուելի Զաքարեան:
ՊՐՈՒՍԱ. Կարապետ աղա Էսկիշեհիրլեան:
ՆԻԿՈՄԻԴԻԱ. Պ. Տ. Մուրատեան:
ԹԷՔԻՐՏԱՂ. Պ. Գրիգոր Մայդարացեան:
ՎԱՆ. Պ. Մկրտիչ Տ. Ատոմեան:
ԽԱՐԲԵՐԴ. Պ. Գէորգ Ճաֆարեան:
ԵՐԶՆԿԱ. Մ Դանիէլ աղա Խազանճեան:
ԱՏԱԲԱԶԱՐ. Մահտեսի Յակոբ աղա Տ. Գրիգորեան:

Ուրիշ քաղաքներէ ստորագրուիլ ուզողները՝ այս տեղերէն մէկուն հետ կրնան թղթակցիլ ։

Ա Ռ Ե Ւ Տ Ր Ա Կ Ա Ն

ԴՐԱՄՈՑ ԱՐԺՈՂՈՒԹԻՒՆԸ ԹՂԹԱԴՐԱՄՈՎ
6 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

	Չորեքշաբթի	Եշ·	Ուր·	Շաբ	Բշ·	Գշ·
	Ղուրուշ	Ղրշ·	Ղրշ·	Ղրշ·	Ղրշ·	Ղրշ·
Օսմանեան լիրա Մէճիտիէ						
« 20նոց Արծաթ						
Խալիս Թահլիլի						
Էսհամը Ճէտիտէ						
Անգղիական լիրա						
Գաղղիոյ 20 ֆրանքնոց ոսկի						
« 5 ֆրանքնոց արծաթ						
Ռուսի պօլ իմբէրիալ						
Գարպովանց						
Սօֆօրին						
Աւստրիոյ դըրըմից						
Հինգնոց քառանոց · հազարին						

ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԹԵԱՆ (ԿԱՄԲԻՕ) ԳԻՆԵՐԸ ԹՂԹԱԴՐԱՄՈՎ ԱՌԱՆՑ ՍՔՕՆԹՕՅԻ
6 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

Լոնտրա 31 օր պայմանաժամ·
« 5 ամիս «
Փարիզ «
Մարսիլեա «
Վիէննա «
Թրիէստ «
Լիվօրնօ «
Ճէնովա Լ · Ն «

ԻՍԿ ՄԷԹԱԼԼԻՔԻ ՀԵՏ

Լոնտրա
Մարսիլեա

ԱՐՄՏԻՔ
ՊՈԼԻՍ 6 ԴԿՏԵՄԲԵՐ

Ցորեն Րումէլիի	45—48
« Խամալիի	55—60
« Կալացի	54—57
« Թայղան	56—64
« Իբրայիլ կակուղ	45—46
« Րումէլիի կակուղ	45—46
Եգիպտացորեն Կալացի	54—56
Գարի Րումէլի	20—22

Ամբարանոցիս մէջ կայ ընդ ամէնը 200000 Գրիւ ցորեն եւ 50000 գրիւ գարի։

ՄԵՏԱՔՍ (ԻՓԷՔ)

Տէմիրտէշ ընտիր տակ·	«	Օս·լր·120 դր·
« 1	«	420—425
« 2	«	390—415
« 3	«	
Աէլէ Պրուսա ընտիր տակ	«	
1.		340—380
2.		330—360
3.		
Մէչտուտ 1.		350—370
2.		325—340
3.		
Ֆիլաթիւռ 10—12 եւ 11—12		420—440
Գօզա Պրուսա չոր		170—195
Կէմլէք եւ Մահալըճ		120—180

ԶԱՆԱԶԱՆ ՆԻՒԹԵՐ

Գխտոր (Մաղը) սեւ	16-20 17
կանանչ եւ ճերմակ	7 — 8
Գեղին հատիկ (Ճէհրի) Էնկիւրիւ	5— 6
Բուրդ Գըրըմ կէս լուաց· կնդ·	150—160
չի լուացուած	150—120

Տաճկաստանի	—
Թիֆթիք Էնկիւրի	— 34
Մահմուդիէ	
Աֆիօն Գարա Հիսար	210—215
Քիթրէ	32—34
Տիրեւ	50—52
Խէժ Արաբիոյ (Զամք արապի)	
Պղինձ (Պաղը) Թօքատ	21—22
Կիւմիւշ-խանէ	2—23
Մեղրամոմ դեղին Տրապիզոն	30—3
Անատօլու	29—30
Աւսամ Րումէլիի Քիլ·	
Կտաւատի հատ (Քէթէն Թոխ·) Րում.	
Անատօլու	
Զէթ (Զէյթին եաղը) Այվալըդ Հօխայ	11—11-20
Կիրիտ	10-20—11
Բամպակ Գըրք—Աղաճ եւ Գասապա կնդ·	
Ատր· Կիպրոս· Ադանա	
Կաղին (Ֆնտըղ) Տրապիզոն	105—110
Րումէլի	130—135
Բրինձ Եգիպտոս Րէշիտ Հիյ·	6-20
Տամիէթ	6·20—7
Աճառ (Սապօն) Գանտիա	12 —
Միտիլլի	11 —

ԱՐՏԱՔԻՆ ԲԵՐՔ Ղուրուշ

Խահվէ Րիօ եւ Գուիօ 100	Հիյ·	2100—2300
« Մարթին եւ Սէյլան	«	«
Շաքար դլ· (քէ լէ) 6-10 Լտ·	կնդ·	
« փոշի (Թօզ)	«	—
« Հոլ· գլուխ	«	—
« փոշի	«	—
« Գաղղ· գլուխ	«	620—650
« փոշի	«	540—560
« Հավանա մառոկով	«	—
« Քուրձով (չուվալ)	«	—
Պղպեղ (պիպէռ)·	Հիյ	15—
Լեղակ (չիվիտ) Պէնկալա	«	550—560
« Մատրաս	«	7— 80
Որդան կարմիր (գըրմըզ)		
ածթարոյն	«	150—160
« սեւակ	·	100—110
« « Խոնաւ		80— 90
Թէյ (չայ) Գօնկօ		12 0—150

« Բէքօ		1[illegible]0-200
Անքածուխ Նիւքէսթըլ		
« Լիվրբուլ		
« Գարտիֆ	«	25—25
Անագ (գալայ)	կնդ· Ղ·	1900—
Անուշատր (Նըշատըր)	Հիյ·	
Պողպատ (Չէլիք) թ· 0 եւ 00	կնդ·	200—210
Կապար (Գուրշուն)	«	230—240
Թիթեղ (Թէնէքէ) զոյգ մտուկ	«	600—
Ցինք տախտակ թ· 8—12	Հիյ·	12—
Երկաթ Անգ· ձողաձեւ (չուպուգ)	կնդ·	85—90
« Բեւեռցու	«	98—100
« Տախտակ	«	160—170
« Բոլորակ	«	—
« Ռուսիոյ	«	—
Քարֆիձա	Հիյ·	6-20—
Ծծումբ (քիւքիւրտ) խողովակ	կնդ·	80—85
Իւմխալէճ ճէն զոյգ Սն·	«	560—570
« « Պէլճ·	«	175—180
« « Թրիէսթ	«	110—120
Ռօմ Անգղիոյ	կալ·	25—
« Ամերիկա	«	22—
Գօնեաք	Հիյ·	17-20—18
Բրինձ Իտալիոյ	«	6—
« Հնդկաստանի	«	
Սպառմաչէթ Վիեննա	«	45—
« Թրիէստ եւ Գաղղ·	«	52—58
Կարագ Ռուսիոյ	«	24—25
Քէօսէլէ 14 Քիլ·	«	550—590
Բամպակ մանած Թ· 8—14	«	21—22
12—20		23.20—24
16—24		25-20—26
20—30		27—30
« Էքսթրայ 8—14		24-20—25
12—20		27—28
16—24		29—30
20—30		30-20 32

Խմբագիր-Տնօրէն

Կ. Ս. ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՄԱՍԻՍ ԼՐԱԳՐՈՑ